

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликата хэынтықарратә усхэарта «Апъснымедиа»

2026 ш. апрель 9 № 13 (21 704)

Амшапц цшзала ишэызшалааит!

Иаса Қырса дыбзахеит

Шарида Торчуа

Амшапцы – еицырдыруа аныхақаа рахынты даараза хатыр зқау, ауахааматә традициқаа еидызыкыло, атоурыхтә гәлашәарақәеи атаацәаратә тасқәеи еимаздо ныхаоуп. Амшапцы шыоуқы рзы ихадоу хтысуп ақырсиантә динхатцарақы, даеа шыоуқы рзы таацәашәала айбабара, аитанеиааира, амшап, иатцанакуа афатә хаақәа рықатцара иазкуп. Аха инартцауланы хәхәапшуазар, ари амш адунеи иқау ақырсиан динхатцара змоу ауаапысыра рзы ихадоу мшуп. Ари амш аены Иаса Қырса шапхыа ипысы анталаз амш акәны ипұхызоуп.

Иаса Қырса ибзахара агәыр-гәафәаша апсуа дгьыл иқәдыршит Симон Ханантәи, иара убас апшыафду Иоанн Ахыҕапыци, агәақцқыа Василски. Урт Анцәа ипацқыа ихатарнакцәа роуп.

Ашықас еикәшарақы – аапын, апрель мамзаргы май мза иакәшәо амшапцы рыцхәк алхны иамазам, амала есымша амеыша иакәшәоит. Сынтәа Амшапцы ақәшәеит апрель 12.

Ацсуаа хқны ари аныхаа шамахамзар зегы иазгәартәит. Ицәушыа, амшапцы азгәартәит аурычра қазтдогы. Аурычра захызу Ацсны иқәынхо зегы ижәдыруеит хәа сгәи ианагоит. Уи апсылманра иадхәалоуп, иахымшапырго абзыпқәа ркны ауп, абжыуаа ркны иказам.

Ацсуаа амшапцы азы аишәа дыргылон, иршәуан ақәтагықәа, шамахамзар иқапшыны. Иахыа аишәа зыргыло мацшуп, аха макьаназы иказтдогы ыкоуп. Иахыатәи аамтазы ақырсиан динхатцара ныкәызго Ацсны иқәынхо ауаажәлар даараза ирацәафны ауахаамақәа иртаауеит,

ачгара итцалоит. Аханатә аахыс еицш иршәуеит ақәтагықәа, аха еиуеипшым цшшы хкыла.

Амшапцы ныхаа даараза пату ақәызтдо, аныхақаа зегы рахытә амшапцы еиха ихаданы изшьо, ақырсиан динхатцара излалыло ала иныкәызго Линда Кекелиацха лгәи ацдыхааны есышықәса аишәа лырхиоит. Занаатла изиндыршәу Линда лхы аалгәалашәозар аахыс аныхақаа зегы иреиҕылшыоит амшапцы. Уи аныхаа ашқа илымоу абзиабара лхычрашықәсқәа иргәылганы иаалгоит. Лара лзы даара ихада-

роуп ақырсиан динхатцара ацқарақәа рыкәныкәара, анафс амшапцы иадхәалоуп, символра азызуа ачысқәа рықатцара, аишәа ицшзаны архиара. Хыхы ишазгәахтәз еицш, Линда Кекелиацха занаатла дзиндыршәу. Аус луеит Ацсны арратә прокуратурақны усеилыргашыс. «Баша шыжыхыа хфозаргы, зегы цшзаны ианықгыло бзиа избоит, ицшзоу чанахк афатә анану сгәла-лақазара штынахуеит», – лхәеит Линда хәицәәжәараан. Абыжбатәи акласс ақны итәоу лыцкәын Данат даныхычыз инаркны иифо зегы ырцшзаны ачанах иантаны афара дашычылахеит, иан афны даныкам, ихала ихы ацәыргара аниқәшәо, убригы ирцшзаны ақатцара иеазишәоит. «Нас итыхны сара исынаиштыуеит, уи даара сеигәыргәоит, избанзар ахычы даныуаазо ацшзара аиқа-

ара илауаазар, ацхыақа ицстазаарақы ихәоит хәа сгәи ианагоит», – лхәоит лара.

Аусеилыргаш Линда лзана-ати, лнапы злаку ауси, зынзаскы еиқәеыртзом, аха аки аки еицырха-газам. Ицшзаны аишәа архиара, мамзаргы афатәқатцара Линда макьаназы лтаацәеи лтынхацәеи рзы ауп дзафәу. Лара асоциалтә хәқәа ркны илымоуп лхатәи дақьа «eventapsny». Уақа иқәлыргылоит лусумтақәа. Макьаназы аныхақаа рырхиаразы азгәгы длыдымтаалац, избанзар уажәаиғәоуп лхатә дақьа анаалыртыз. «Амширақәа роума, мамзаргы атаацәара иалало роума, азәыр сумтақәа ргәагханы исыдтәалозар, хымпада сазхиоуп ргәазыхәарақәа рынагзара», – лхәоит лара. Аха уи ибзиазаны еиылкаауеит ари аус ақы имачымкәа ахарцы шатаху.

Ацхәызба лтаацәа ашыцлахеит, иагыршыазом, луалафахы ақынтә есымша ицшзоу чанахкәк, мамзаргы чысмаҕахәкәк анаалхәо. «Уажәыта, аиаша шәасхәап, иахытәсыргылогы сымазам, ацшза анызбо сзәфсзом, мамзаргы сыштәоу цыра хыцрақ схақы ианааилак, иаразнак убри снапала ақатцара салагоит, уи агәахәареи агәалақазареи снаҕоит», – лхәоит аусеилыргаш.

Иахыа икоуп убас еицш атагылазаашыа, онлаинла ауақы акурсқәа дырхысыртә еицш. Линда убас икоу акурсқәа акымкәа-фбамкәа дырхысхәеит. Ацхыақа лыгәтаққәа ицгәгы иацылтарц лтахуп. Иаххәап, иаарласны напы алалкуеит лхала ацәашыкәа рықатцара. «Уи еихаразакгы сазхызырцшыз, аишәа архиарақы истаху ацәашыкәа унадгыланы иузаахәазом, ма цшшыла, мамзаргы сахыла сыгәтаққәа ирыкәшәазом, убри ақны истахуп схала, схақы иааиу асахыкәа рыла ацәашыкәа қасдаларц», – лхәоит Линда.

Линда Кекелиа иахзеиталхәеит лара еихаразакгы аус здылуло еиха итынчу ацшшәкәа шрақәу. Аха убри аан даараза бзиа илбоит әежә цшшәы. Лара даныхычыз, ацхынра ланшыцәа рахы аанфәсра дзон. Ацхынтәи ацшшәара мшқәа зегы уақа илхылгон. Ланду есымша иныкәылгон амрашәт (подсолнух) хәа изышьтоу. Убри аахыжәтеи убарт ашәтқәагы бзиа илбоит, әежә цшшәгы.

Ацхәызба ицшзаны илырхио аишәа хаблала иахбарц азы амшапцы аламталаз ханылтаа аены, аныхаа иазкны илырхиаз афатә инаркны, аишәа иқәгылаз арцшзагақәа ркынза, зегы әежә цшшәи, уи ианалоз егырт ацшшәкәеи рыла ирхиан. Иара убас архиарақы лхы иалырхәаз адекортә рцшзагақәа зегы лнапала икалтаз роуп. Убранза еиқыбаны ацшшәкәа дрызнеиуеит, ула хнакыртә.

Арратә прокуратура ақны усеилыргашыс аус зуа Линда Кекелиацха аныхақаа зегы иреиҕылшыо амшапцы, әжелар ирыдныхәало иазгәалтеит, доусы рыфәнақәа ркны емсымша иқазарц гәәтала ацшзара, анафс адәныкагы. «Адуңеи ақны зегы рацхыа исыргыло, аразра ауп. Анцәа дхастәоит. Амшапцәа цшзала ишәызшалааит!», – лхәеит Линда.

Агазет аномер ақны шәапхьарц шәылшоит:

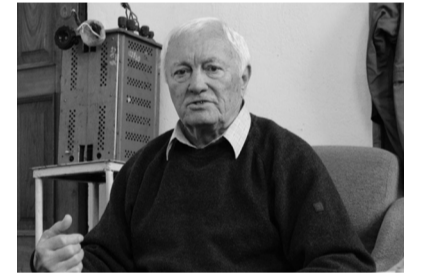
Ацшынтәи Жаларбжыаратәи аекономикатә форум

(2-тәи адақьа)

«Асас изы агәашәкәа аартуп»

(3-тәи адақьа)

Ш. Гыцба диижытеи 90 шықәса айра иазку астатиа «Зымехак тәбааз аказа ду»

(4-тәи адақьа)

«Амузыка аҕсы ахаздо...»

(5-тәи адақьа)

«Напкымтақ иаламқашыо апыцдо»

(6-тәи адақьа)

Акәа имѡаҗысит I Аҗснытәи Жәларбжъаратәи аекономикатә форум

Аиѡызареи аидгылареи
рыжәѡахыр

■ Апрель 2 инаркны 4-нза имѡаҗысуаз аусмѡаҗгатә рхы ала-дырхәит Ахәынҗқарра Ахада Бадра Гәынба, Ахада ихатыҗуаѡ Беслан Бигәаа, Урыстәыла Ахада Иусбарта анапхгаҗы актәи ихатыҗуаѡ Серге Кириенко, Аахыҗ-Уаҗстәыла Ахада Алан Гаглоев, Жәлар Реизара адепутатцәа, Аҗсни Урыстәылеи Реиҗабыра рхатарнакцәа, хыҗхызара рацәала иаапхыоу асасцәа.

Афорум алахәылацәеи асасцәеи идырбейт Аҗсни Урыстәылеи реи-зыҗазаашыа иазку афильм, иархәан Аҗсны Ахәынҗқарра Агимн.

Ахәынҗқарра Ахада Бадра Гәынба Жәларбжъаратәи аекономикатә форум алахәылацәа бзиала шәаабейт хәа реиҗәит. «Ари ахтыс баша еипыларам, шыаҗа гәгәоуп Аҗсны шәты-какаҗуа, иҗеиауа, аусеицура иазыхиоу хәынҗқарраны ашыақәыргыларәҗы», – ихәеит Ахәынҗқарра Ахада Бадра Гәынба Жәларбжъаратәи аекономикатә форум «Аҗсны уаҗтәеи амш ахь аинвестициакәа» аартраан.

«Агәахәара ду узцәырнагоит ас еипш алахәылацәа дахкәа рыҗазаара – хара иасны иахтоуп ақәҗиара ду змоу абизнесуаа, аекспертцәа, ахәынҗқарратә усбартақәа рхатарнакцәа, аинвесторцәа.

Аҗсны аҗсабарә акы иаафашыом, ибеиоуп акультуратә тынха. Ара хәҗыҗхызара атоурых цәахуп, проект-цыҗхызара пхәҗатәи адеиҗш аанартуеит. Атәыла аекономикатә лшара ду макәана инагзаны иаартым. Ауаа ргаалаҗазаара аҗаҗсахуеит, еилыркаауеит ххатәи мҗқәа рыла ихалшо шырацәоу», – ихәеит атәыла Ахада.

Афорум хыҗкәыс иамоуп арт алшарақәа раарҗшра, аиҗәҗәаразы атыҗкәа раҗцара, пхәҗатәи еиҗаҗеиҗш апрокектәеи аҗшгарақәеи уасхырс изыҗало аиадаарақәа рышыақәыргыларә. Афорум ахәаақәа иртагзаны иазпхыаҗаҗоуп аиҗабырабжъаратә еиқәшахатрақәа 3, аусбартабжъа-

ратә еиқәшахатрақәа 1, аиҗабырабжъаратәи аусхәртабжъаратәи амеорандумқәа 15, анапкәкәа рыбжъара аиқәшахатрақәа 19 анапрыҗаҗара.

Ас еипш аамҗа кәаҗкәа иалагзаны аиқәшахатрақәа Аҗсны ахыҗшымра азхарҗеиҗәтеи ирыбжъарымҗаҗыҗт, – гәахәарыла иазгәеиҗәтеи атәыла Ахада.

Аҗсны Ахәынҗқарратә биуҗет аилазаараҗы ахатәи хашәалахәкәа рыхәтә 60% еиҗәхәит. «Хадаратәла ахашәалахәкәа реиҗхара зыбзоуруу афинанстә леишәа арғәҗәреи, ахашәалахәкәа реиҗгаразы аусура аҗкәлаҗшреи роуп», – иазгәеиҗәтеи Гәынба.

Ареспубликатә биуҗет ахарҗкәа реиҗхара азгәаҗан абарт ахырхартәкәа рыла: амилаҗтә економика (+42,5%), абәаҗрцәыра, аспорт, аҗартә политика (+39,4%), агәаҗбзиарахыҗара (+32,1%) ухәа еҗ. Ареспубликатә биуҗет аҗынҗәи 2025 ш. аусбартаҗә хыҗкәытә программакәеи (17), аусмѡаҗгәтәкәеи (11) рзы иазоуҗын 2,7 млрд маат инареиҗханы. Убас, агәаҗбзиарахыҗаразы ахарҗкәа

2024 шыкәсәтәи арбагақәа 246 млн маат рыла еиҗәхәит (47,4% рыла).

Анаѡсан атәыла аҗиараҗы ахырхартә хадәкәа дырзааҗгәылеит Бадра Гәынба I Жәларбжъаратәи аекономикатә форум аҗны. 2025 шыкәсәтәи ахтыс хадәкәа ируакхеит иааипҗыркәызакәа жәларбжъаратәи аҗаиреиадаара аусура аларгара.

«В.Г. Арзынба ихыз зху Акәатәи жәларбжъаратәи аҗаирбаҗәаза аиҗашыақәыргыларә иалнаршеит зымехак тәбауу аҗсуа-аурыс инвестициатә проект анагзара», – ихәеит Ахәынҗқарра Ахада Бадра Гәынба, I Жәларбжъаратәи аекономикатә форум аартраан.

Аҗаирбаҗәаза анаадырт инаркны 121 нызкәык инареиҗханы апассаҗырыҗәа рымаҗт ауйт. Иааипҗыркәызакәа аҗаиртә еиадаара рыбжъоуп Аҗсны ахтыс-қалакыи, Москвеи, Санкт-Петербурги, Нижни Новгороди, Ханты-Мансиски.

«Хара активла аус адахулоит апыррақәа рымехак артбаара. Аус рыдырулоит ахырхартә җыҗкәа, Псков, Уфа, Самара, Казан, Оренбург,

Екатеринбург, Тиумен, Перм, Нальчик ухәа», – иазгәеиҗәтеи Гәынба.

Жәларбжъаратәи аҗаиртә еиадаара аусура аларгара ареспублика иаҗауа асасцәа рхыҗхызара еи-знархәуеит, Аҗсны мрагыларатәи араионқәа рҗы аекономика аизырхара иаҗхарауу факторны иҗоуп.

Аҗсны аҗаҗхыа икәгылоу ахыҗкәа ируакуп адәныҗахәахәтратә баланс аиҗаратәра. «Иахәа ахәааҗыгара ахәтә 13% иҗоуп, ахәааҗагалара – 87%. Аҗсны Ахәынҗқарразы иадоу хәаахәтратә лахәылаҗыны иҗоуп Урыстәылатәи Аҗфедерация, уи Аҗсны адәныҗатәи ахәаахәтратәи амехак ду ааннакылоит. Ари иахәоу рацәоуп», – ихәеит ахәынҗқарра Ахада Бадра Гәынба.

Жәларбжъаратәи аекономикатә форум «Аҗсны уаҗтәеи амш ахь аинвестициакәа» аҗы дыҗкәылеит Урыстәылатәи Аҗфедерация Ахада Иусбарта анапхгаҗы актәи ихатыҗуаѡ Серге Кириенко. Уи Урыстәыла Ахада Владимир Путин ихыҗала Жәларбжъаратәи аекономикатә форум «Аҗсны уаҗтәеи амш ахь аин-

вестициакәа» алахәылацәеи, аиҗәа-аҗәеи ирзааишыҗыз адныхәаларатә шәкәы даҗхәеит.

«Хәтыр зқәа аҗыҗцәа! «Аҗсны уаҗтәеи амш ахь аинвестициакәа» захызу афорум аҗы шәбара сеигәыргәоит. Уи еиднакылоит Урыстәылеи Аҗсны Ахәынҗқарреи рҗынҗәи амчратә усбартақәа, ауаажәларратә еиҗәкаарақәа рхатарнакцәа, аексперттәи аусуратәи еилазаарақәа, иара убас ахәаанырцәтәи асасцәа.

Инатцшыны иазгәаҗоит: Урыстәыла Аҗсны асуверентә җеиара иадгылоит, уи аекономикатә тышәынҗәлареи ашәартәдареи рыргәҗәара активла иаҗхәрауеит. Иахәа хара иаабоит аусеицура алҗшәа бзиакәа: атранспорттәи атуристтәи инфра-структура рҗыҗуҗ, иҗоуп аенергетикеи, ақыҗтанхамәеи, ахәаахәтреи руск аҗны ақәҗиарақәа.

Урыстәылеи Аҗсни русеицура акомплектә җазшыа амоуп. Убри аҗныҗә пхәҗаҗы ахырхартәкәа зегьы рыла гәәла аусура аҗахуп, еиуеиҗшым ахырхартәкәа рыла апрокектәа нагзалаҗәуҗ.

Гәык-җыскала хәазаахәоит Аҗсны анхареи аусуреи рзы иманшәалоу хәынҗқарраны аҗатара. Агәра ганы сьҗоуп, хусеицура алшарақәа аҗыр ишхартәбауу, хыҗхызара рацәала апрокектәа рынагзара шхалшо. Ишәзеиҗасшыоит ақәҗиарақәа!» – иазгәаҗоуп адныхәалараҗы.

Серге Кириенко ихәеит 2026 - 2027 шыкәсәкәа рзы, 14 шыкәса зхыҗтыҗ ахыҗкәа Урыстәылеи Аҗсни рхәаа иахысыр шрылшо аиразы аршахәтәкәа рыла.

Абри аҗыза азбамҗа иаҗы идиҗылеит Урыстәыла Ахада Владимир Путин. Абри атәи азгәеиҗәтеи Урыстәыла Ахада Иусбарта анапхгаҗы актәи ихатыҗуаѡ Серге Кириенко.

«Сгәанала, уи иалнаршоит псшыара хәа Аҗсны иаҗауу рхыҗхызара аизырхара», – ихәеит Кириенко.

2026 – 2030 шыкәсәкәа рзы 20 млрд маат Аҗсны иазоуҗыҗарц азы азбамҗа идиҗылеит Урыстәыла Ахада Владимир Путин.

Арт апарақәа азырхәоит Аҗсны аинвестициакәа иҗыдоу акредит рыҗара.

Гәдоуҗа аҗшахәаҗы

■ Аҗсны Ахада Бадра Гәынбеи Урыстәылатәи Аҗфедерация Ахада Иусбарта Анапхгаҗы актәи ихатыҗуаѡ Серге Кириенко Гәдоуҗа ақалақә аҗшахәа ахәтәк аиҗашыақәыргыларә апрокект иа-лацәаҗәеит.

Апрокект нагзәахәит Самаратәи аобласти Самара ақалакы алархәны, уи амшын аҗшахәа иаҗну аҗкәыра шыаҗанкыла аиҗашыақәыргыларә иазырхоуп. Серге Кириенко иазгәеиҗәтеи аусурақәа шымѡаҗы-

суа самаратәи абизнеси ауаажәларратә еиҗәкаара «Урыстәыла Аҗфедерация» рхатә аҗшыгарала.

Агәаҗараан ирылацәаҗәан аиҗашыақәыргыларә ахәтә хадәкәа: избан амѡасырҗәҗы аҗәытә хәҗәҗаҗкәа ықәыргарц, аҗақыраҗы хәамҗәтәи аиҗәыршәаҗәтә елементкәа рхы иадырхәарц.

Аганқәа инатцшыны иазгәартәит апрокект анагзара аҗкәа ду шамоу, ирхәеит аҗшахәа арҗыҗра Гәдоуҗа ақалакәтә тагылазаашыа аҗиараҗы шыаҗа дуны ишыҗало.

Бадра Гәынба имѡаҗигаз аиҗыларакәа

Хра злоу аиҗәаҗәарақәа

■ Аиҗыларәҗы ирылацәаҗәеит аиҗашыақәа еиҗыҗазаашыақәа рырғәҗәара, агуманитартәи асоциал-економикатәи усхкәа рҗы аусеицура, иара убас аҗ-республика рыжәларкәа рҗаҗхыа икәгылоу азеиҗш зҗаарақәа.

Бадра Гәынба асас аҗсшәа иахәоу инатцшыны иазгәеиҗәтеи Донецкәтәи жәлар рреспубликаҗы аҗагылазаашыа шыуадаҗуҗы иара ара дыҗоу, уи аҗыр шатәнакуа.

«Хара иаадыруеит уажы ареспубликеи афронти рҗы аҗагылазаашыа шымаиам, аха аамҗа шыҗыҗшәаит шәашыҗәа аҗсуаа шәрыдыҗыларц азы. Хара ари адгыларә ахә харакны иахшыоит», – иазгәеиҗәтеи ахада.

«Иахәа хәжәларкәаҗы, хәбдуцәа реиҗш, азеиҗш принципкәеи аидеалкәеи рыхыҗоит. Хара иахәахуп хәҗсәдгыҗкәа рҗы анхара, аҗиара. Аҗсны иалҗтыс хәҗкәын-

цәа рыжәаа еибыҗаны Урыстәыла аҗәларкәа ирыдыҗылары еибашыуеит. Ари пхәҗатәи абиҗарақәа зләехәааша тоурыхуп», – ихәеит иара.

Донецкәтәи Жәлартә Республика ахада Денис Пушилин иакәзар, иҗабуп хәа реиҗәеит ааҗхәаразы, иазгәеиҗәтеи Аҗсни Донбасси 2014 шыкәса раахыс ишеиҗааиҗәо.

Аҗсны ахада Бадра Гәынба Адыгеи Ареспублика ахада Мураҗ Кумпилов диҗылеит. «Иуадаҗуҗ раҗхызара акәны аусмѡаҗгәтә аиҗәкаара, аха аҗсуа форум даара аҗазара харакны аиуит.

Сара игәаҗәтеит цыҗхәи ашыкәс аҗәҗарҗшүазар зәызыҗсәхыз даараза ишырацәоу. Афорум акәзар, иаҗнарбейт имѡаҗысыз аҗсәхәкәа зегьы. Аҗсны иқәынхо аҗәлар уи арҗиаразы шыкәша реиҗыдыркылартә Анцәа иҗаиҗәаит. Хара шәаҗшыгарақәа зегьы рҗы хшәыҗхыраааҗәоуп», – агәра диргеит Мураҗ Кумпилов.

Ахәынҗқарра Ахада Бадра Гәынба диҗылеит жәларбжъаратәи аекономикатә форум ахь иааз Кабарда-Балкариатәи Ареспублика

Ахада Казбек Коков.

Гәынба инатцшыны иазгәеиҗәтеит аҗ-республикаҗы реиадаара аҗоурых цәула шамоу.

«Кабарда-Балкариеи Аҗсны Ахәынҗқарреи реиҗыҗазаашыа шышыҗкәсала ишыақәыҗлон. Урт рыхә харакны иахшыоит. Сара раҗхәа иргылары иазгәаҗарц сҗахуп, Аҗсны Аҗынҗәтәылатә еибашыраан хәтәгәаҗхарала еибашыуаз хашыҗәа. Урт рыҗхыраара хҗы шыҗнахит, аҗа иҗаҗхәа ххала хшыҗкам хнарбейт», – ихәеит Гәынба.

Аҗсны Ахада иара убасгы иазгәеиҗәтеит Кабарда-Балкариеи Аҗсни рыбжъара пхәҗатәи аусеицура ахырхартә хадәкәа. «Хара аекономикатә еиҗыҗазаашыақәа рышыақәыргыларә иазырхоу ае-тап җыҗ ахь хәиасуеит. Сгәыҗуеит, урт рырҗиаразы алшара хәуҗ хәа.

Хара хызы акрыҗцәзкуа хырхартәны иҗоуп аиҗәнеиаиара арманшәалара. Иахәахуп Кабардантәи хашыҗәа еиҗа лассы-лассы иааларц. Хәтәыла агәаҗәкәеи хәтылауаа рыгәкәеи еснаҗ шәара шәзы иаартуп», – ихәеит Бадра Гәынба.

Казбек Коков иакәзар, ааҗхәаразы иҗабуп хәа реиҗәеит, Аҗсны аҗиара ахәшыра харакны аиҗәит.

Зымчехак тбааз аказа ду

Ш.Гыцба – 90 ш

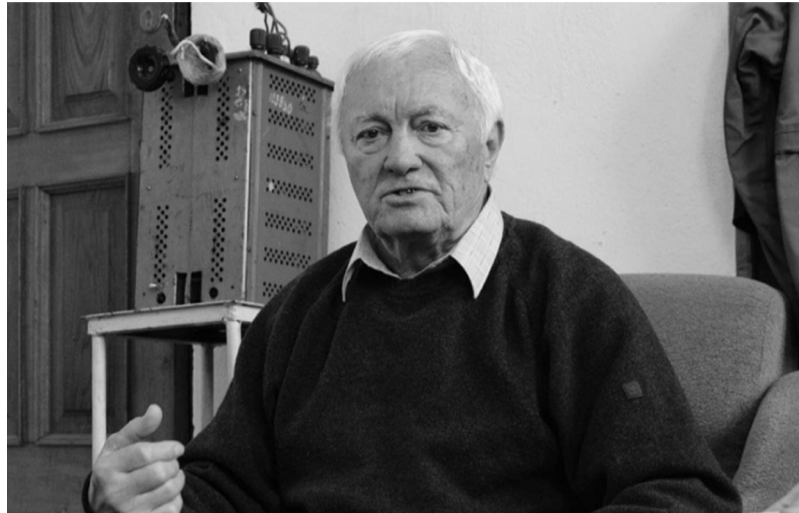
Алиса Гәжәлүхә

40 шықаса рыөнүцкәлә, аңсуа сцена акны 70 инарзынапшуа еиуеицшым ахафсахыақәә аазыртшхыаз, зказареи зхатареи харакиз ауафы аамысташәә, Аңсны жәлар рартист, «Ахыз-Аңша» аорден ашбатәи ашазара занашью Шалуа Чыф-ица Гыцба иахыа иңсы таны ижәлар дрылагылазтгы 90 шықаса ихыцүзааарын.

1960-тәи ашықәскәә рзы Ш.Руставели ихыз зху Қартәи атеатрәт институт акны ицара хыркәшәны Аңсныка даныхынхә, С.И.Чанба ихыз зху Аңсуа хәиңтқарратә драматә театр акны иактиортә усура хациркуеит. Актиорцәә хатәрақәә, аңсуа театр акорифеицәә: Шәарах Пачалиа, Азиз Агрба, Леуа Касланзиа, Минадора Зыхәба, Разынбеи Агрба, Анна Аргәын-Коношок ухәә иаарыцгагылаз абицара фә дыруазәкын Шалуа Гыцба.

Актиор еилых қамцәкәән, идыргалоз аролькәә зеггы гәик-цыкала дазнеины, игәтәңза инаганы зхәфсахыа наигзоз иңстазаара, икәшә инырны, ихы-игәәфеи инаганы бащхатәралә рынагзара еснаг дзихиан. Уиижәтәи акыр аамтә шхәхыгы, ирацәәшәу Ш.Гыцба қазара харақыла инаигзахыаз ахафсахыақәә иахыагы изгәалашәә, уи иахаану.

М.Лақрба ишымтә «Данакаи» иалху аспектәкль акны Заур ироль наигзон, Д.Гәлиа ишымтә иалху

«Анаурқәә» акны – Гәйдым ироль, Ш.Габуниа ишымтә «Амра агыламтәз» акны ихадоу ароль наигзон, Б.Шынкәба ишымтә «Аңыңтәарах» акны – Қыарантыхә, «Ахра ашәә» акны – Марытхәә, Ф.Шиллер ишымтә «Дон-Карлос» иалху акны – Маркиз Деноза, А.Чехов ишымтә «Амшә» акны ухәә 40 инарзынапшуа аролькәә инаигзахыаз рахытә (аепизодқәә уахы иаламтәкәән), хәиңтәжәәрақәә раан изныкымкәән Шалуа Чыф-ица Гыцба иазгәиңтәхыан, еиңа игәы зытәз, иаликаауаз, 22 аншлаг зауз Федерико Гарсиа Лорка ишымтә иалхыз аспектәкль «Ишьа-артцәыроу ачара» шакәыз.

Зказара амчехак тбааз актиор, аңсуа сцена акны ахафсахыақәә раарпшра инаңыдангы, аус иухыан напхгәшәк, аржиссиора-ақәыргылашык иахасабалагы.

1974 шықәсазы Ақәә еиңкәаз ахаңшыгаратә коллектив акны

аус иуан Ш.Гыцба. 1985 шықәсазы уи ибзоурала «Жәлар ртеатр» хәә ахыз ахтан. Анафс К.Озган ибзоурала, ари атеатр Гәдоуҕака инагахейт, Ш.Гыцба напхгәра зитоз 16-шык актиорцәә еидызыкылоз атеатр, Гәдоуҕатәи аңсуа хәиңтқарратә драматә театр хәә хызыс иаманы, қәфеиарала аус ауан Аңсны Аңыңыңтәылатә еибашыра қалаанза. 8-шык Аңсуа хәиңтқарратә драматә театр актиорцәә злахызы Гәдоуҕатәи аңсуа хәиңтқарратә драматә театр актиорцәә зеггы, Аңсны Аңыңыңтәылатә еибашыра ианалага, аңсадгылы ахычараз абыңар шытырхит, реиарафыкыгы рыңыңы аиқәырхара рхы-рыңы ақәыртәит. Заңхыака зказарала хдоухатә культура зырбеиараны икәз актиорцәә фәрацәә: Руслан Лагәлаа, Едуард Касланзиа, Борис Инаңшыба, Миро Адлеиба, Саида Делпәа ртахара цәыз духейт. Атеатр анапхгәшә Ш.Гыцба илым-

шеит актиорцәә гәымшәәкәә, ақазарафәи еиңш, аңсадгылы ахычарафәгы азәы ишытәхы имгылоз рылымкаа атеатр анапхгәра хыңхәра. Уи ари ахыаа, агәыроа ихатәык еиңш идикилеит.

Анафс, 1998 шықәсазы, Шә.Пачалиа ихыз зху Ткәарчалтәи ахәиңтқарратә комедиатә театр акны анапхгәшә Ш.Гыцба иусура ашықәскәә рақәзар, имариамыз, иуадафыз аамтан. Аха актиор иңшыәеи ибафхатәреи ирыбзоураны атеатр афеиара амәә аеартбаит, ақазара ашазара шытәнахит. Ш.Гыцба 10 шықәса напхгәшә ари атеатр акны иусура аамтәзы ауп ихәиңтқарратә театрны ианықалагы.

Аңсны жәлар рартист иактиортә цстазаара, уи дызысыз амәә мариамызт, аха атыхәтәанынза иңсеиңш бзиа иибоз ақазара даза-аңсон, амаңт азиуан.

Атыхәтәантәи аамтәзы, Аңснытәи ахәиңтқарратә аеар ртеатр акны режиссиорс иусура аан хатала ахатәреи, агәымшәәреи аңсуа жәлар рхымәаңгышә, рыбзашыа ухәә аазыртшша аспектәклькәә маңымкәән иқәыргылеит. Урт ируакуп, лассы-лассы аңсуа драматә театр асцена акны ахәәпшцәә фыцбарах ирыдыркыло аспектәклькәә: А.Мықәба ишымтә иалху аспектәкль «Қыалышыбеи», М.Ақәәбә ипиеса иалху аспектәкль «Инаңша Қыгәә».

2016 шықәсазы итыңыз агәзет «Аңсны» аномеркәә руак акны «Актиор иңсы ахыңзәтоу дактиорзароуп» зыхызу астатиа акны хәиңтәжәәраан Ш.Гыцба изанааттә қазара дахызаатгыло аңыңтәаха акны ихәиңтә: «Хатәла сара сызцәкуа абицара насыңтә змоу актиорцәәны хы хәңхәзаратә хәкоуп, сара сназлоу цытәк аңсуа актиорцәә 20 шықәса ихәңызызы

аамтә алаҳамтәозар, еиңа арфеиаратә гәәңцыхәәра аңхамыз, иреиңгызы ахафсахыақәә раарпшра аңалшоз аамтәзы атеатр, асцена хәкәйтәхы хәкән. Аха, хатәла, сара сактиортә қазарафәи, иага уадафәра спылазаргы, сыңстазаара уи иазыскит, ахаангы сахымхәзәаңт. Актиор иңсы ахыңзәтоу дактиорзароуп, иага уадафәра иңыларгы, уи изы актиортә қазара, актиортә цстазаара раңхыа игылазароуп».

Аиашазы ус егыкән, егымәәсит ақазара зыңсы аеңәараз актиор иңстазаара.

Ш.Гыцба насыңтә змаз артистын, актиортә қазара аеиңш итаәцәратә цстазаарафәгы насыңтә змаз уафын. Уи итыңхейт аҕаәцәара бзиа. Иңшәмаңхыс занаатла ирцәәу Раиа Цкәиәңҕәи иареи рыхы пәхәә: Аида, Асида, Алиса Гыццәәа рыжәлар хызыла-пшала ирылагылартә аазара бзиа рыртәит.

Аиҳабы Аида аус луеит Аңснытәи ахәиңтқарратә университет акны, афизика-математикатә цтәарадыррақәә дыркандидатуп. Агәыбжәанытә Асида, лхатә шыза Аңсны ахақәитра ихы ақәиңтәит, шыңыа ахшара драһуп. Аус луеит Аңсны «Акыпхы ашәны» акны.

Аицбәи Алиса Гыццәа Аңсны жәлар рартист, Урыстәыла зәәцсәтәыз артист. «Ахыз-Аңша» аорден ашбатәи ашазара занашью, Аңснейпш антыңгы деицырдыруеит лбафхатәра харақ ала, аңсуа жәлар дахгәәдурууп.

Аңсуа миладтә қазарафәи зхатә тың чыда аанызкылаз, зышытәмызуа ианызцәз, инзыжызы Аңсны жәлар рартист «актиор иңсы ахыңзәтоу дактиорзароуп» – хәә ихәәшәз ажәкәә ирыңцо иахәәр халшоз, уи ахааназгыы даанхоит зказара харакиз актиорны аус иңызуаз, дыздыруаз, иреиара хәтыр ақәызтәоз зеггы рзы.

Жәлар рпоет ихыз иузақәымтәхә

ақ. Кындыг

Х-қытәк ркны амеириалтә гәкәә раартра

Ишдыру еиңш, 2024 ш. Аңсны жәлар рпоет Дырмит Иасыф-ица Гәлиа дийжәтәи 150 ш. атра аиубилеи инамаданы Аңсны Ахада идтала Дырмит Гәлиа ишықәс акны ирылаҳәән. Аиубилеитә усмәаңгәтәкәә реиңкәаразы Аңсны Ахада ихәтыпуаф ихантәәфрала иаңцәз Ахәиңтқарратә комиссиа ахы Аңсны ашәкәышәцәә Реидгыла инанашытыз ажәалагалақәә ирыхә-аңшыны иаднакылаз азбамтәкәә иреиуан Д.И.Гәлиа ртафыс аус ахыуаз ақытәкәә: Кәтол (1904-1905), Кындыг (1905-1908), Тамшь (1908-1912) ршқолқәә ркны имеириалтә гәкәә раартра.

Очамчыра араион Ахадара, лымкаала араион ацара ақәшә,

иара убас ақытәкәә рхадарақәәи ршқолқәә рнапхгәрақәәи амеириалтә гәкәә ркыдцара аиңкәара иахатгылеит. Аңсны ашәкәышәцәә Реидгылеи дарей реиамдарей русеицурей ирыбзоураны зызбахә хәмоу аус, маңк ихышәәны ақәзаргы, инагзан.

Д.И.Гәлиа иңстазаара даналцыз амш (1960 ш.) апрель 7 иақәыршәәны амеириалтә гәкәә рартра еиңкәан.

Кындыг ақытә ашқол Аңсны Аңыңыңтәылатә еибашыраан ақәылашәә ирблит. Аха уи атыңан – Аңсадгылы зхы ақәызцәз афырхәәә рбака ахыгылоу аварәфә, ақытә Ахадара аштәфә иргылоу аобелиск акны икыдцоуп Д.И.Гәлиа ашқол акны ртафыс аус шиуаз зну амеириалтә гәы.

Ақытәхы имәахыцит Аңсны ашәкәышәцәә Реидгыла ахантәәшәи В.Аңхәзоу, апоетцәә Гә.Кәыңцниа, Гә. Сақаниа, С. Агындиа, ашәкәышәи Х.Қәтарба, Очамчыра араион ацара ақәшә аиҳабы ихәтыпу-

аа Л. Кәәкәасқыр, Д. Кәычбериа, арташәә, аҕашәә, ақытәуаа.

Амеириалтә гәы аартраан икәгылеит, Д.И.Гәлиа иңстазареи иреиареи ирзаатгылеит В.Аңхәзоу, Гә.Кәыңцниа, Х.Қәтарба. Жәлар рпоет иажәеириалақәә ирыңхейт аҕашәә. Ақытә ахызала еиқәшәз итабуп хәә ралхәеит ашқол анапхгәшәи М. Алтеиба.

Аңсуа шәкәышәцәә аҕааит Д.И.Гәлиа ихыз зху Тамшьтәи абжәратә шқол. Аусмәаңгәтә реалдырхәит ашқол арташәәи аҕашәәи. Д.И.Гәлиа дийжәтәи 100 ш. атра аиубилеи аназгәартәз 1974 ш. ари ашқол ихыз ахтан. Убри акнытә уи ирыднатә рацәоуп хәә иахәәпшуйеит. Ашқол аштәфәи Д.И. Гәлиа имеириалтә гәы аартраан икәгылеит ашәкәышәцәә, ашқолхәыңкәә иажәеириалақәә ирыңхейт. Ашқол анапхгәшәи Е.Зақараиа табуп хәә ралхәеит аусмәаңгәтә зәәлазырхәызы зеггы.

Уи нахыс еиңызы рымәә хан Кәтол ақытәхы. И.А.Кәгониа ихыз зху абжәратә шқол атзафәи икыдцәз амеириалтә гәы иахаршәызы аҕаха шкәәкәә ахырихит ашқол аҕашәә. Атоурых ду змоу ашқол Д.И.Гәлиа иңстазаара ахәтәк ахәдхәлоу даара хәтыр ақәыртәит ақытәуаа.

Аусмәаңгәтә акны икәгылеит апоетцәә В.Аңхәзоу, Гә.Кәыңцниа, ашәкәышәи Х.Қәтарба, Очамчыра араион Ахадара ацара ақәшә аиҳабы ихәтыпуаф А.Кәәкәасқыр. Ашқол аҕашәәи исахыаркны ирыңхейт апоет иажәеириалақәә. Кәтол ақытә ахада А.Голанзиа, ашқол анапхгәшәи Н.Анатскаиа рқытә иаҕааз итабуп хәә рархәеит.

Аены ашәкәышәцәә аҕааит ашқол аштәфә анышә иамадоу Аңсны жәлар рышәкәышәи И.Папа-

ақ. Тамшь

ақ. Кәтол

асқыри абафхатәра қаимаңт злаз апоет қарахымыз А.Аңыңыңыали рбакақәә, минуткә афымтрала иргәәладыршәеит.

Абасала, аңсуа литература ашәатаркыи, Аңсны жәлар рпоет Д.И.Гәлиа иңстазаара иамадоу

атыңкәә ркны амеириалтә гәкәә раартрала инысымәә атоурых акны дақык ала ихәтәәахейт.

Д.И.Гәлиа ихыз иадхәәлоу, игәәлашәара змырзуа рақәны иаанхәшә аңхыақәзы итегыи аусмәаңгәтәкәә ирыңцәахейт.

Игъазырхагоу аритм

Алиса Гъажъгъха

Адаул – хмилаттэ музыкатэ рхэагакэа рыхккэа ируакуп. Ажэлэркэа, Нхытц-Кавказ икэын-хо хашыцаа уахь иналатцаны, иры-моуп амузыкатэ ритмика хэа изыштыоу, амузыка аритм ала ихазыртыауа, амузыкатэ рхэагакэа ируакуп адаул.

Хтэылафэи, атыхэтэантэи аамтэзы, афэр ацсуа милаттэ музыкатэ рхэагакэа ирызыхацшуа рхыпхъазара есаиара еизхауа иалагеит. Хэарада, ари ахтыс аказарауаа рымала ракэымкэан, гэхэхэара дууп ацсуа жэлэр зегъ хзы.

Амырзакан гъацарауа мацфым, аха хатала, адаул ахь агъацпхъэара аазырцшуа, ари амузыкатэ инструмент архэаша ацаразы агъахэара змоу, уахь зхы зырхо рхыпхъазара уафэи иацфэишэартэ ирацэафуп.

Адаул ахь ахыцкэа ирымоу абзиабареи агъахэареи зхылфиааз, иара амузыкатэ рхэага адаул ачы-даракэа, музыкатэ рхэагакэа ахасабала ахархэара аицкааша аилкааразы хара хыцэаажэит абаохатэреи апышэеи змоу адауласфэи, ахыцкэа ансамбль «Адаул» асахьаркыратэ напхгафэи, Апсны зэацсазтэи артист Еснат Сангэлиа.

Уи хыцэаажэара хацыркуа иазгэеит, иахь адаул асфым иахасабала дшеницдыруа, ари аказара ахырхартэ апыжэара шейтаз, аха аханатэ, даныхыцыз, акэашара аказарала дшалагыз, ацхьакагы дкэашафхарц игъэи иштэз.

«Схыцаахыс акэашара бзиа избон, адауласра сахьгыи икэмызт. Аомбатэи акласс акны ацара аныстоз инаркны Акэатэи ажэабатэи Ашьхаруаа рышкол акны, Апсны жэлэр рартист Вахтанг Возбей, Апсны Афырхатц, Апсны зэацсазтэи артист Аркади Чачхалиеи еицкааны ирымаз ахыцкэа кэашаратэ студия акны скэашон. Апсны Апынцтыбылатэ еибашыраан, Акэа аанахьмыжыр ада цсыхэа аныкамла, Черкесскка сциент. Уа сахьнеиз, ашкол сахьтаз еицкааз Кавказ жэлэр рыкэашарахэа рахь аныкэара салагеит. Сан, Палина Гэниацха аамтала, «Шьаратын» акны дкэашон, атаацэара даналала аказара нлыжыт, аха лара илзынамыгыз лгэахэара, аказара сара сфэи абара даара дызгэишыуан, илтахын ацхьака скэашафхарц, уи сазылкуан, сазхьалырцшуан. Аха сара Черкесск акэашарахь сахьныкэооз, сырцафэи адаул дшасуаз сихэацшуан, избон. Апсны аамтэзы, уи ишытахь адаул ахыкэаыз иашытысхын фынтэ-хынтэ снасын, иныштыгэа сциент. Уи гээзтаз сырцафэи, сан илабжыгеит «адаул аганахьалагы дшышэазар бзиан», – хэа. Ипшышэа инарбазар акэахп, ацхьака исылцраны иказ, сан уи лахарцгыи лтахымхейт, акэашара ада лхакы акы аалгомизт.

Аибашыра ашытахь, Апсныка санаагы, «Апсны жэлэр рартист-

Амузыка ацсы ахазтцо...

цэа Циала Цкадуеи Алексеи Аршбей напхгара зырто ахыцкэа кэашаратэ ансамбль «Абаза» акны иссызхаанза скэашон. Апснытэи ахыцкэа филармония акны ахасабрбатэ концерт аан, хатала, аказара «Абаза» акны ианхсыркэшоз, Апсны жэлэр, Ахыцкэа раратэ акэашаратэ ансамбль «Кавказ» асахьаркыратэ напхгафэи аицкабиси иказ, Кандид Тарас-ипа Тарбей сани азал акны еицкэашейт. Реицэажэараан, илхэазаап асценафэи сшыкэашоз, сагылырбзаап. Аконцерт ашытахь, саб ихьз ааицхэан, «Сырбей диманы сара сфэи инеианит», – ихэан дцеит – дхацэажэон Еснат Сангэлиа.

Аиашазы, Еснат иажэакэа рыла, атыхэтэанынза акэашара ада дача хырхартэ дызхыцшамызт. Ансамбль «Кавказ» акынгы акраамтэ дкэашон.

«Ускан ари ансамбль акны икэашон: Апсны жэлэр рартист, иахь «Кавказ» асахьаркыратэ напхгафэи икоу Арвелод Тарба, Апсны жэлэр рартист Вианор Логэуа, Апсны зэацсазтэи артист Славик Капба, Нхытц Кавказтэи акэашацаа ухэа абаохатэреи апышэеи змаз. Азыназы, исцэуадафхейт, ас еицш ахатэракэа ахыкэашоз коллектив акны рыцыкэаара, аха нас сашыцлеит» – ихэеит уахь инеира игэаларшэо.

Еснат иажэакэа рыла, шэагаала дахьауыз акнытэ, амассафэи акэашара ддыргылазомызт, ахккэа рынагзара иеазыкэаитцон. «Енак, зны, «Черкесск икалаз амыза калахт» – ихэеит иказаратэ хырхартэ зыцсахыс, акэашарахытэ адаул асрахь дшиасыз дазаатгыло.

Апсны аамтэзы адаул аакэашын ф-ритмкэа сыхьмарит. Кандид Тарас-ипа икабинет ашэ аартын акнытэ, иахэазаап, иацхьа ииасны аеазыкэаитцон зал ахь инеиуаз сфызак иеицхэит, «адаул иасуаз ара дызсаашыт» хэа.

Уи акэахейт, рацхьа исабжыгеит «адаул асрахь сиасырц», аха сара иафэршэны мап ацэыскит. Анафс, иара ишикэашыс еицш, схи итагаланы, тынч-тынч, хаа-хаа дсацэажэо сазааигейт, какэашарафэи убицоуп, адаул акынгы ухы цышэа, иуцхызар еилаугзап», – ихэеит, саргыи сақашахтхейт. Рацхьа ус сагылагеит, аха акэашареи адаул асрей рилагзара удафуп.

Хыцы-хыцла иссызгэамтазакэан адауласра сагыланахалейт, аинтерес сызцэаитцит. Ус ансамбль «Кавказ» Москвака агэастроль ахь амфа ишыкэаыз адауласфэи ипцэаара даналт ашытахь ансамбль акны азэи ичала данаанха (ускан амузыкантцаа мацфым), Кандид Тарас-ипа снейцхэан «уаха цсыхэа хамам»... – аницхэа, стаацаа ишыртахымыз (саб нас дазаанит), акэашара ааныжыны адауласрахь сиасит.

Аеазыкэацаракэа ирылагаанза асаркэа садтэаланы сыхьмаруан, аеазыкэацаракэа рышытахь, саангыланы иасырхэон, схи аус адызулон, ацара сафэи. Рацхьа исцэуадафын даара, ашкол саналгоз, ирейхау ацараиурта аталара ухэа зегъ еицкэашейт. Арахь адауласра ацара аамтэ рацэа сцэагон. Шыкэсык ала ф-кэшак рыла апрограма сциент, сыхьмаруан, – дхацэажэон адауласфэи.

З шыкэса акэашареи, анафс, дача З шыкэса адауласрей, инеицынкыланы 6 шыкэса ансамбль «Кавказ» акны иказара ашытахь, ахыцкэа акэашаратэ ансамбль «Абаза» акны хореографс аусура далагоит, ирцафэа ирцаз аацхьарала. Пытрак ашытахь, Черкесск еицкааз, Апсны жэлэр рартист Валери Таниа напхгара зытоз акэашара атеатр

«Меркури» ашка, ифызцаа аапхьара ирцаз ала, дцоит. Уа дахьнеиз, адаул иасшыа, ихьмаршыа ихнахыз В.Таниа дидикилоит. Аха шыкэсык аус аниу ашытахь, фадхьа, Апсныка ифызцаеи (апсуаа) иареи хэафкыны ихынхэит.

«Черкесскынтэ Апсны хэаимтэз Е.Бебиа ихьз зху Ахыцкэа раратэ акэашаратэ ансамбль «Шьаратын» 35 шыкэса ахыцра аиубилейтэ концерт аеазыкэацара ианафэи аамтэ хатгыгэлейт. Мызкы акын аиубилей акынза инханы иказ аамтэ, «Шьаратын» асахьаркыратэ напхгафэи Руслан Едуард-ипа Бебиа «ацхыраара стахуп, шэсывагыл», – хэа аницхэа, иажэа фамтэакэан хэақашахтхейт. Шэарах Цколиа снаивтэан мызкала апрограма сциент, аиубилей акны сыхьмарит. Уи нахыс, 2005 шыкэсазы – «Шьаратын» 35 шыкэса ахыцра аиубилей инаркны иахь уажэраанза ари ансамбль акны аус зуюейт», – азгэатауа, дафымсит «Шьаратын» акны аус иуеицхэи уи аиубилейкэа пшыба дшырхаанхэау, ахэбатэи дшазыцшу, уи ала уаатэи иусура ахыркэашара, атэанчара ацара игъэи иштэо.

Еснат Сангэлиа иаазамтэаца

итцон.

«Ахыцкэа ахьазыкэацаша иахь уажэраанзагы исымам. 20 шыкэса цуейт, ари апрограма збым, тыпк акнытэ дачафэара хдаулкэа ииаго аус зуюейт», – ихэеит аеазыкэацаратэ зал амамзаара ада проблема шимам азгэато.

Ансамбль «Адаул» асахьаркыратэ напхгафэи аеазыкэацаратэ зал аганахьала ауадафэра шимоугыи, иахь 200-фым инарзынапшуа ахыцкэа адауласра дирцоит. Ф-гэицкэа Акэеи Гэдоутэи еицкааны имоуп, сабшалеи мейшалей иазыкэаитцоит, аус рыдилоит. Иоуштымтацаа ракэзар, рхыпхъазара 100-фым ркынза иназоит. Урт рахытэ зегъ ари акэаара амфа ылрымхызаргыи, адаул асшыа бзианы ирдыруейт. Икоуп еиуеицшым ансамблькэа ркны аус зуагыи.

Еснат изы, шамахамзар, ихы данакэит, итацэу аамтэ икам, ацшыа рамшкэа рзгыи аус иуейт. Ашэахьа иусура амчыбжэ алагоит Гагра, ансамбль «Кьараз» ала, анафс, хореографс ахыцкэа студия «Иаирума» акны, сабшалеи мейшалей ансамбль «Адаул» Гэдоутэи Акэеи еицкаау

рахытэ дзыкэагыгуа, иус имаздо афэр шыкоу азгэато, дызгэдуны избэхэа хэахэит Ахыцкэа раратэ акэашаратэ ансамбль «Шьаратын» ахь адаул асфым инеигаз, Апсны жэлэр рартист Вианор Логэуа напхгафэи дызмоу жэлэр рашэахэареи рыкэашареи ансамбль «Ерцахэ» акныгы аус зуа, (хазы, адаул асра дырцаразы зхатэ цэафэа змоу) Руслан Кантариа.

Еснат «Шьаратын» акны шыкэсык аус иухьаны еицш, 2007 шыкэса инаркны адауласра ахыцкэа дырцара хацырцит. Рацхьа итынхацаа хыцкэа азэи-фыцэа рыла далагеит, (урт икартаз ахэарала). «Афны, актэи аицхыла акны саатк, ф-саатк адаул асшыа дсырцон, иазыкэацон. Ианырца, ана-ара иахьхэмаруаз збаз фыцэа иргэацханы, уртгыи сыдцэаалауа иалагеит. Есаиара азэи-азэи еихыпшуа адауласра ацара згэацхэо, агэахэара зауаз рхыпхъазара еизхауан» – ихэеит уи.

Апсны зэацсазтэи артист Еснат Сангэлиа иазыкэаитцон, адауласцаа рацхьатэи ргэиц еиднакылон 7-фым ахыцкэа. Нас 10-15-фым ркынза рхыпхъазара иазхэит. Адауласра згэи азыхэооз ахыцкэа рхыпхъазара иахьацло узеигэирыгша хтысуп, аха урт ахьазыкэаитцаша ахыбра, атып ахьамамыз иусура акны ауадафэахэа изцэирынагон. Аконцерткэа ркны адауласцаа хыцкэа рыкэагыларакэа збаз ирцафэа фадхьа, днарпхэит ахыцкэа кэашаратэ ансамбль «Абаза» ашка. Аамтэаказы, «Абаза» акны иазыкэа

ф-гэицкэа разыкэацара ухэа.

Адауласра ацара иаиуа ахыцкэа 5 шыкэса инаркны 14 шыкэсанза зхыцрауа роуп. Еснат излаихэаз ала, 15 шыкэса зхыцра атыпха дыкоуп игъыц акны. Зынза хфым атыпхацаа ныкэоит адауласрахь. Урт рахытэ азэ дапсуоуп, фыцэа урыс тыпхацаоуп, азэи 11 шыкэса лхыцуюейт егыи 14 шыкэса.

Хатала, атыпхацаа адаул асра акны рылшаракэа зейпшроу азы азцаара иахтэз атакс ихэеит, ацкэынцэа рааста аритм фыц, зны-зынла ирласны ишгэныркыло, аха уи амацара шазымхо.

«Адауласра – азфымхэрей агэынкыларей инарчыданы амэафэа гэгэа атахуп, амч улазароуп. Аеазыкэацаракэа раан кишшэылшо игэгэаны, агэафэа шэас», – хэа ацкэынцэа сыбжыи тганы ишрасхэо, атыпхацаа саарыхэацшуйейт, «шэара ишшэылшо шэас», – схэоит среицхэаны, лшарала еицхэа ишпшыеу азгэатэны», – ихэеит апышэа змоу адауласфэи, атыпхацаа рнапсыргэицкэа амса ацаларагыи рацэыхьчара дызхыцша.

Адаул асшыа ахатэ кэаматцамакэа амоуп, имариазам. Ахыцкэа рацхьа адаул акышыа дырцатэууп, уи ушакэашэалак иуқыр аузом. Имкахарц азы умашьхэылт ала игэгэаны иаануқылароуп, ушэамхыи ацурхыраароуп, нас унацэа дукэа рыда егырт унацэаыракэа еитныцсахло аус руроуп, ахархэара ауцароуп.

Ахыцкэа адаул акышыа рцанза, рымкэа акэхо икалаанза, иры-

цэамхарц акэардэаа еидыргыла-

ны, адаул ыкэцаны ауп ишыдхартэ. Акызацэык, арымарахьала, арыгэарахьала, досу ишызыманшэалоу еицш икыр, дыхэмарыр ауйейт. Аха еицхэак арымарахьала изку, аргэа напала иасуа роуп, – дхацэажэон Еснат.

«Акэашаракэа рынагзарафэи аума, амелодиакэа рархэарафэи аума, икоуп адаул ахархэара ахьамам, иахьанымаало, иахьатахым. Амузыкантцаа алирика ацэцаны, ихэаны инарыгзо амелодиакэа ркны адаул мыцхэуп. Иаххэап: акардиони афэрпыни ахьейццо, ацхьарца, ачамгэыр ахыкоу адаул атахзам.

Ацкэынцэа ахыи анынарыгзо адаул хымфадатэиуп, хатала ацсуа кэашара амузыка (аркэашага) адаул абжыи даара ианаалоит, аритм иацнацоит, иарцацукуейт, иарлафэи хуейт. Икоуп акэашаракэа, адаул асра ала иалаго, икоуп рацхьа акардион ала ианцэартуагыи. Иаххэап: «Анахэаа рыкэашара» акны, адаул ыказам, акардиони акыаф-кыафэи еиццоит. Аритм кэаццо, ихазыртыауа акардион иацхыраагзаны икоу акыаф-кыаф ауп.

Фырпшыс акэашара «Шьаратын» аагозар, акэашара иалагаанза адауласра ала иаатуейт. Анафс, икоуп адаул хшыхэмаруа, атыпхацаа асценахь ианаацэартуауа, ускан хэаатгылоит,

амелодиа хааза, ашышыхэа ишцо, дырфэегах агэафэа адаул абжыи аацэартуейт. Абас еицшуп, еицфэбаауп, ихеибартэауейт аритми амелодии, – ихэеит аритм зцым амузыка шыкэамло азгэато.

Хэицэаажэара хыркэшо, Апсны зэацсазтэи артист иазгэеит, аханатэ акэашара игъэи шазыхэозгыи, иахь адауласра апыжэара ахьаитэз, акэашара ахырхартэгыи шгэицэаимыжыи, хореографкэа иахасабала ахыцкэа дырцарафэи ахархэара шайтогыи, хатала, еицхэа дызлеицырдыруа адауласра, амузыкант изанаат дшахьымхэау.

«Аказара амфа аналух, уи уцсы ахьынзатоуа фэызароуп, уаза-ацсароуп, уцстазаара зегъ азукроуп. Уажэшыта дача мфак сымазам. Дачезнык сыпцэаарафэи азанаат алхра сыдыргалар, лакфэаграда аказара, хатала адауласра алысхуан», – ихэеит Еснат Сангэлиа чыдала, апсуа милаттэ музыкатэ рхэагакэа зегъ игъэи шырзыбылуа, аамтэи атыгылазаашыи имазар рцара дшалагоз азгэато. Еснат иаб, Апсны зэацсазтэи артист Сырбей Сангэлиа хактиорцэа хатэракэа дыруазэкууп. Таацэарак акны фыцэа Апсны зэацсазтэи артистцаа рыкэаара насыц дууп.

Хатала, Еснат актиортэ кэзара акэымкэан дача хырхартэаргыи алихыи уеизгыи, аби иацэи аказара еиднакылоит, Еснат иабшытра дыкууп.

Акыр шыкэса амилаттэ кэзара амац азызыхуоу акэашаф, адауласфэи Еснат Сангэлиа, иацхьакагы инапы злейкэагы акны, аихьызаракэа изыцшызаанит.

Напкымтәк иаламқашыо аңызто

Анапкықәа
рцәыргақәта

Наира Сабекиа

■ Хымш иаиыңкылыны Ақәа, Сергей Багапшы ихъз эху аштағы имқашысуан Апсны анапкықәа русумтәкәа рцәыргақәтәкәа. Ахауа зыдыеи ашзареи иткәаны ирымаз хасасцәа узрылсуамызт. Ртықәа ааныркылеит зказарала Апсны еицгәартәхыоу хнапкықәа. Ацәыргақәта еиқәаан Апсны акультура Аминистрра анапкықәа Апсны имқашысуа жәларбжаратәи афорум ахәақәа иртагзаны.

акосметика, аефиртә хәша, асапын фыи хаа, адәыхкәа.

Атып ду аанныркылоит асасцәа бзиа еицырбахыоу ақсуа чыс хаақәа: алахарқәа, ацыңыңыхәа, ақсуа цыыка, азы хаақәа, ацәарқәа убас ицегь. Беслан Воуба ицәыргақәтеит ақсуа жәлар рархәагәтәи инструментқәа: ачамгәыр, ақымаа, ахымаа.

Лассы иаираны икоу амшаңныхәагы авармыжыит анапкықәа, арака ақаақәа иаархәон агигиц иалхны иблахыгаха иқатцәз асаан дукәа, ацәашыи зтадыргыло, еиуеицшыи ачысмадәахәкәа.

Ақсуа еснагь хәтырла иныкәигит абцъар хышәашәа хәа изыштыо ахәызба, ахәа, ақама. Асасцәа ирзымбатәбаран хыцхызара рацәала анапкықәа ицәыригаз ахәызбақәа, аразны иагәылчәауауа ақама чапақәа. Хәара атахым, агәахәара змаз ирылшон урт

раахәара. Ицәырган иара убас амода знапы алаку ақар рызахымтә лыцшаахкәа. Урт зегыи хмилат хәра, ақсуа культура рнырцшуп.

Ашта тбаағы иқәыргылан абаннер дукәа, урт иахзаадыртуеит Апсны асоциал-экономикатәи фәара, мехакы тбаала аусура иафәу ахәынтқарратәи проектқәа: «Владислав Арзынба ихъз эху жәларбжаратәи ахаирбағәаза», ашызауад «Амба иаштә», азыржәтәкәа рзауад «Кристалл», ахш зауад «Молочный двор».

Ирацәоуп ихархәо абаннерқәа Урыстәылеи Апсны русеицура, риашыра зныцшуа. Арака атып хада ааннакылоит «Доброволец» зыхызу адокументтәи цикл, СВО иалахәу Апсны атеицәа знырцшу аба-нерқәа.

Амшын бағәаза аган ақны еиқәауап экспо-цәыргақәта, уи арака иказауеит акраамтә.

Еихарак ари ацәыргақәта хыкәыс иамоуп атыптантәи анапкықәа адгыларә рытара, русумтәкәа рыгыра, иара убасгыи апартиорцәа рыцшааразы ирыцхраауеит.

Аамталатәи ацәыргақәта ашбатәи амш аены арахь иаааит атәыла Ахада Бадрә Гәынба, иара убас жәларбжаратәи аекономикатәи форум аеалархәраз иаиз асасцәагыи.

Ақсуа напкықәа иацыртцәз аусумтәкәа гәахәарыла иахәацшун, иаархәон ацшыақәа. Ирацәоуп убла хызкуа ацәа иалху, анышәацшы иалху. Амфәлыи знапалаку хқәацәа ицәыргақәыртәит ахәа, араса, ацы, алакация, ашә ухәа ирылырхыи анхамқәа мадәахәкәа, аахәаф илшон арака иалихырц амхәбыста, ақәдыршышыыа ухәа игәы иалнахуа зегыи.

Арака иубон атыптантәи анапкықәа «Анра» ахызтәны итрыжыи

Ақар рқазара зырго

«Ақар рыбжыи» аконкурс

■ Сынтәа 25 шыкәса цуеит Апсны араионқәа зегыи рқар ирылоу рқазара зырго аицлабра «Ақар рыбжыи» мқәыргоиыжтәи. Уи аира, ақәара ибзоурууп зегь рацхызара иргылыны Иван Кортуа ихъз эху Арфәаратәи центр анапкықәа, Апсны зәацсәтәыи ақазара аусушы, Леон иорден занашыоу Нури Еремей-ица Кәарциа.

Ақсны раионцыпхызара дыртәаны ақазара злоу ахәыцқәа алцшауа, абас ауп ари аконкурс аханатәи ишапцәз.

Сынтәа Ражден Гәымба ихъз эху ахәынтқарратәи филармонияфәи имқашысит XXV аиубилейтәи конкурс. Хәицәаажәарафәи уи аиқәааф Нури Кәарциа ихәеит: «Ахаан иқамлац сынтәа иқалейт, хконкурс рәаладырхәит 95-шыкәа ашәахәақәа хәыцқәа. Арака ашәа ацшышәала мацара ишынарыгзоз.

Аконкурс мқәысуан хымш ирылагзаны. Иалахәыи шан 4 категориак рыла: 6-9 шыкәса, 10-11 шыкәса, 12-13 шыкәса, 14-18 шыкәса зхытәуа ашәахәақәа. Атыхәтәантәи амш хыркәшахейт илыцшааху гала-концерт ала. Иалкаатәуп иара убас хконкурс ишацлаз авокал-инструменталтәи ансамбльқәа «Самата» – Ақәатәи алициеинтернат ақны еиқәауа, анапкықәаи Темир Сым-сым.

Ансамбль «Амаза», Гагра ақалақәа ақны еиқәауа напкықәа ази-

уеит Нодар Бениа. Узеигәыргыша, афонограма ақәамкәа, зыпсыи цоу амузыка ала инарыгзоит.

Узеигәыргыша хконкурс афәи ақсуа ашәа қазарыла инарыгзон аурыс, аерман хыыцқәагыи.

Аконкурс иалахәын Очамчыра, Гал, Гәдоуцә, Гагра рраионқәа ркнытә ақазара абзибақәа.

Урт рқазара ахәшыра ақаразы иалхын азбақәа: Апсны зәацсәтәыи артист Лиудмила Гымба, ашәахәаф Авто Концъариа, аестрадәтәи шәахәафы Мана Братухина.

Алақәарақәа

Апсны ашәкәықәа Рәидгыла апремия ранашыаразы ирыланахәоит алитературатәи конкурс «Ақсыи цоуп сара сқытә»

■ 2026 ш. хтәылафәи Ақытәи Ашыкәс ақәны иахырылахәоу хасаб азуны, Апсны ашәкәықәа Рәидгыла апремия аиуразы ААР иалоу ашәкәықәа рыбжыара хамтәзтәи ақытәи ацстазаарей абзазашыи ирыкны ирыланахәоит аконкурс «Ақсыи цоуп сара сқытә».

Аконкурс хыкәкыс иамоуп, ақсуа литература ажанрқәа рыфәара амқан ақсуа қытә атема еснагь ақуалра зла-лоу ала, хамтәзтәи ақытәи ацстазаара аазыргыша арфәамтәи фыцқәа раццарей рзыргарей, ақытәуаа рыңыңыи рхәыштәарақәаи рыгәцаракра, рыбза-зара аигьтәра иацхрауа уаапсырала афәара, рмилаптәи хдырра ашытыра, рхатәи бызшәеи рацсуарей рмырзра.

Ақсны ашәкәықәа Рәидгыла апремия ранашыаразы алитературатәи конкурс ирыланахәоит

■ Иналукааша ақсуа шәкәықәа, адраматург Самсон Иаков-ица Чанба дийжтәи 140 ш. атра аиубилейи инамаданы ицстазаарей, ирфәаратәи мқәи, иуаажаларратәи ихәынтқарратәи усурей хасаб рзуны, 2026 ш. ақыпхыи ианыло ашымтәи фыцқәа рзы Апсны ашәкәықәа Рәидгыла ААР иалоу рыбжыара аконкурс рыланахәоит аноминация адраматургия (апиеса, адрама, ақтк змоу апиеса, аскетч ухәа) ала ААР апремия аиуразы.

Уи хыкәкыс иамоуп амилаптәи драматургия ауасхыи азыштызтәз С.И. Чанба игәалашәара амырзра, ицстазаарей ирфәаратәи мқәи рызхәацшра,

Ақсны ашәкәықәа Рәидгылеи Апсны ақытанхамқәа Аминистррей аконкурс рылархәоит

■ Апсны ашәкәықәа Рәидгылеи Апсны ақытәи нхамқәа Аминистррей ақсуа шәкәықәа рыбжыара аконкурс рылархәоит ақытәи нхамқәа афәара иазкны.

Ақсны 2026 ш. Ақытәи Ашыкәс ақәны иахырылахәоу инамаданы, уи хыкәкыс иамоуп хамтәзтәи ақытанхамқәа афәара аазыргыша ашымтәи фыцқәа раццара, ақхәақәа разхәарцшра, ахатәи бызшәа иақәырхара, ақытәуаа рхатәи традицияқәаи рацсуарей рзыргара, ақар рыларцәара.

Ақыпхыи ианыло ашымтәи фыцқәа еиднакылоит аноминация – аессе (аочерк), актәи, ашбатәи апремияқәа рыла.

Аконкурс фәхәарас иамоуп 2026 ш. декабр 1 азынза. Аконкурс аққарақәа:

Рацхәатәи ақәны

■ Арт-резиденцияқәа рфедералтәи хейдыла «Таврида.Арт» рацхәатәи жәларбжаратәи алахәылыны иқалейт «Гәыма».

Абри атәи аалыцхаит Ахәынтқарратәи хортәи капелла адиректор, акультура-усуратәи тәи «Гәыма» анапкықәаи Хыыбла Возба.

Арт-резиденция фыц «Гәыма» аус ауеит апрокт «Ақсны арфәақәа» ахәақәа иртагзаны, Урыстәылатәи

Ақыпхыи ианыло ашымтәи фыцқәа рзы иацдоу аноминация: ажәабжә (ановелла) ала ишыкәыргылоуп актәи ашбатәи апремияқәа.

Аконкурс фәхәарас иамоуп 2026 ш. декабр 1 азынза.

Аконкурс аққарақәа: Аконкурс рәаладырхәыи ауеит хазну ашыкәс иалагзаны зшымтәи фыцқәа аперидикатәи кыпхыи ианылаз ашәкәықәа.

ААР иацнацо ажиури ахы иааргауа ақыпхыи ианылаз арфәамтәи фыцқәа ирыхәацшуйт, иалрыцшаауеит абжытырахи инарыштыуа. Абжытыра алтшәақәа рыла иалкаахаз адипломқәаи ақаратәи хамтәкәаи ранашыахойт.

Ақсны ашәкәықәа Рәидгыла

хдоухатәи культурафәи иааникыло атып ацкыи аиқәырхара, ақхәақәа ашәкәыи абзиабара рылаазара, еицагыло абицарақәа ақсуа литература агәыблра дыркра, рдунейхәапра арбеиара.

Аконкурс фәхәарас иамоуп 2026 ш. декабр 1 азынза.

Аконкурс аққарақәа: ААР иацнацо ажиури ахы иааргауа ақыпхыи ианылаз арфәамтәи фыцқәа ирыхәацшуйт, иалрыцшаауеит абжытырахи инарыштыуа. Еиқәаахо абжытыра алтшәақәа рыла иалкаахаз адипломи ақаратәи хамтәи и(л) анашыахойт.

Ақсны ашәкәықәа Рәидгыла

Ақсны ашәкәықәа Рәидгылеи Апсны ақытанхамқәа Аминистррей аконкурс рылархәоит

Аконкурс рәаладырхәыи қалойт хазну ашыкәс иалагзаны зшымтәи фыцқәа аперидикатәи кыпхыи ианылаз ашәкәықәа.

Ашәкәықәа Рәидгыла иацнацоит ажиури, уи аилазаара далахәуп Апсны ақытәи нхамқәа аминистрра ахатарнак. Ажиури ақыпхыи збаз ашымтәкәа аднакылоит, аус рыднаулоит, абжытырахи инанаштыуа алнацшаауеит. Абжытыра алтшәақәа реишшәалара ашытәи иалкаахаз адипломқәаи ақаратәи хамтәкәаи ранаршуйт. Аноминация актәи ашбатәи апремияқәа ирыцу ахарықәа ирыдылоит Апсны ақытәи нхамқәа Аминистрра.

Ашымтәкәа аашыштыла Апсны ашәкәықәа Рәидгыла ашқа.

Ақсны ашәкәықәа Рәидгыла Апсны ақытанхамқәа Аминистрра

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатәи хәынтқарратәи усхәартәи «Апснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

ақел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
ақытәи: Апсны, Ақәа ақ, Ажәанба имқәа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адцала иқым астатиа ахә аредакция иазшәазом. Агазет ахә–20 маат.